

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

09.03.2023 № 1268

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
25 квітня 2023 р.
за № 672/39728

Про затвердження Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі

Відповідно до [статті 28](#) Закону України «Про охорону праці», [пункту 1361](#) плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106, [пункту 9](#) Положення про Міністерство економіки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 459 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 року № 124), **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити [Мінімальні вимоги до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі](#), що додаються.
2. Департаменту праці та зайнятості забезпечити подання цього наказу в установленому порядку на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.
3. Цей наказ набирає чинності через три місяці з дня його офіційного опублікування, крім [пункту 2](#) розділу II Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі, затверджених цим наказом, який набирає чинності через три місяці з дня набрання чинності цим наказом.
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра економіки України згідно з розподілом обов'язків.

Виконувач обов'язків Міністра	Н. Бігун
ПОГОДЖЕНО: Голова Державної служби України з питань праці	І. Дегнера
Голова Державної регуляторної служби України	О. Кучер

Перший заступник Голови Спільного представницького органу об'єднань профспілок	О. Шубін
Керівник Секретаріату Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні	Р. Іллічов
Уповноважений Верховної Ради України з прав людини	Д. Лубінець

	ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства економіки України 09 березня 2023 року № 1268
	Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 квітня 2023 р. за № 672/39728

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі

I. Загальні положення

1. Ці Мінімальні вимоги встановлюють загальні вимоги до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі.
2. Ці Мінімальні вимоги розроблені на основі [Директиви Ради 92/58/ЄЕС](#) від 24 червня 1992 року про мінімальні вимоги до знаків безпеки та/або захисту здоров'я на роботі (дев'ята окрема Директива у значенні [частини 1](#) статті 16 Директиви 89/391/ЄЕС).
3. Дія цих Мінімальних вимог поширюється на знаки безпеки та здоров'я на роботі, якими за допомогою вказівних знаків, кольорів, світлових знаків або звукових сигналів, вербального спілкування або сигналів, поданих за допомогою рук, установлюється заборона щодо вчинення небезпечних дій або дій, що можуть спричинити небезпеку, або дається вказівка щодо здійснення заходів безпеки та здоров'я або попередження про наявність ризику чи небезпеки, або зобов'язання до виконання певних дій для забезпечення безпеки та здоров'я працівників на роботі.
4. Ці Мінімальні вимоги не поширюються на знаки, що:
 - використовуються у сфері регулювання автомобільного, залізничного, внутрішнього водного, морського і повітряного транспорту;
 - пов'язані з уведенням в обіг на ринок небезпечних речовин, сумішей, виробів і устаткування;
 - використовуються аварійно-рятувальними підрозділами під час проведення ними аварійно-рятувальних робіт у зонах надзвичайних ситуацій.
5. У цих Мінімальних вимогах терміни вживаються в таких значеннях:

1) аварійні знаки (знаки запасного виходу або першої допомоги) - вказівні знаки, що вказують напрямок до шляхів евакуації, аварійних виходів, пунктів і засобів надання першої допомоги та/або до рятувальних засобів;

2) вербальне спілкування - визначене усне повідомлення, передане, людським голосом або за допомогою технічного засобу, що передає людський чи синтезований (штучний) голос;

3) вказівний знак - знак, що надає певну інформацію, яка утворюється за допомогою сполучення геометричної форми, кольорів і символу або піктограми та стає видимим за допомогою освітлення достатньої інтенсивності;

4) додатковий вказівний знак - вказівний знак, що використовується разом з одним із знаків, наведених у визначенні вказівного знаку, який надає додаткову інформацію;

5) звуковий сигнал - закодований умовний звуковий сигнал, що створюється і передається за допомогою спеціального пристрою без використання людського або синтезованого (штучного) голосу;

6) знак заборони - вказівний знак, що забороняє дії, які можуть спричинити або викликати небезпеку;

7) знаки безпеки та здоров'я на роботі (далі - знаки безпеки) - знаки, що стосуються конкретного об'єкта, діяльності або ситуації і містять інформацію або інструкції з безпеки та здоров'я на роботі за допомогою вказівних знаків, кольорів, світлових знаків або звукових сигналів, вербального спілкування або сигналів за допомогою рук залежно від обставин;

8) зобов'язувальні знаки - вказівні знаки, що зобов'язують до виконання певних дій;

9) інформаційні знаки - знаки, що дають інформацію, додаткову до тієї, яку містять знаки заборони, попереджувальні, зобов'язувальні, аварійні знаки та знаки пожежної безпеки;

10) кольори безпеки - кольори, яким надається певне значення;

11) піктограма - фігура, що описує ситуацію або пропонує спеціальне поведіння та використовується на вказівних дошках або освітлюваній поверхні;

12) попереджувальні знаки - вказівні знаки, що попереджують про наявність ризику або небезпеки;

13) світловий сигнал - знак, що відтворюється за допомогою пристрою, виготовленого з прозорого світлопроникного матеріалу, освітлювального із середини або з боку задньої стінки таким чином, що створюється враження світлової поверхні;

14) сигнал, поданий за допомогою рук,- рух та/або положення рук та/або кистей рук у закодованій формі для передання повідомлення, розпорядження, вказівок працівникам під час виконання ними робіт, пов'язаних із ризиком або небезпекою.

II. Обов'язки роботодавців

1. Роботодавець повинен:

1) забезпечити встановлення знаків безпеки відповідно до цих Мінімальних вимог, загальних мінімальних вимог до знаків безпеки та здоров'я на роботі ([додаток 1](#)), мінімальних вимог до вказівних знаків ([додаток 2](#)), мінімальних вимог до знаків на контейнерах і трубопроводах ([додаток 3](#)), мінімальних вимог для позначення місця розташування устаткування для боротьби з пожежею ([додаток 4](#)), мінімальних вимог для позначення перешкод, небезпечних місць і шляхів пересування транспортних засобів ([додаток 5](#)), мінімальних вимог до світлових знаків ([додаток 6](#)), мінімальних вимог до звукових сигналів ([додаток 7](#)), мінімальних вимог до вербального спілкування ([додаток 8](#)) та

мінімальних вимог до сигналів, що подаються за допомогою рук ([додаток 9](#)), якщо немає можливості усунути або достатньо обмежити небезпеку шляхом застосування методів колективного захисту або вжиття заходів до організації праці, запровадження безпечних технологічних процесів і методів роботи;

2) з урахуванням цих Мінімальних вимог для позначення перешкод, небезпечних місць і шляхів пересування транспортних засобів, що визначені в додатку 5 до цих Мінімальних вимог, установити у своїх приміщеннях і робочих зонах знаки для автотранспорту, залізничного і повітряного транспорту, а також внутрішнього і морського судноплавства, якщо це необхідно для зазначених видів транспорту;

3) забезпечити відповідне навчання працівників та надання їм відповідних інструкцій, пов'язаних із знаками безпеки, зокрема, що містять описи значення знаків безпеки, особливо знаків, які містять слова, та прийнятні загальні і спеціальні правила дій (поведінки);

4) надавати працівникам та/або їх представникам інформацію про всі заходи, які повинні вживатися у зв'язку з використанням знаків безпеки;

5) проводити консультації з працівниками та/або їх представниками та надавати їм можливість брати участь у прийнятті питань, пов'язаних із дотриманням цих Мінімальних вимог.

2. Знаки безпеки, що вже використовуються на роботі, повинні бути приведені роботодавцем у відповідність до вимог, установлених [додатками 1-9](#) до цих Мінімальних вимог.

III. Інші положення

1. Заходи щодо контролю за дотриманням цих Мінімальних вимог здійснює Держпраці.

2. Зміни технічного характеру до додатків 1-9 до цих Мінімальних вимог можуть бути внесені з метою врахування технічного прогресу, змін міжнародних правил або технічних умов і розвитку знань стосовно знаків безпеки та здоров'я на роботі.

Директор департаменту праці та зайнятості	Р. Поклонський
--	-----------------------

	Додаток 1 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

ЗАГАЛЬНІ МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ до знаків безпеки та здоров'я на роботі

I. Загальні положення

1. Якщо відповідно до [підпункту 1](#) пункту 1 розділу II цих Мінімальних вимог використання знаків безпеки необхідне, вони повинні відповідати спеціальним вимогам, установленим додатками 2-9 до цих Мінімальних вимог.

2. У цьому додатку встановлюються загальні вимоги, описується різне використання знаків безпеки та надаються загальні правила взаємної заміни і сполучення знаків.

3. Знаки безпеки повинні використовуватися тільки для надання повідомлення або інформації, передбачених цими Мінімальними вимогами.

4. Знаки безпеки слід встановлювати з урахуванням кута зору людини з відповідного положення та можливості виникнення перешкод для видимих знаків на легкодоступному, достатньо освітленому місці або поблизу входу в зону небезпеки, або у безпосередній близькості до джерела небезпеки чи об'єкта, який позначається знаком безпеки.

II. Типи знаків

1. Постійні знаки

1. Постійні вказівні знаки використовуються як знаки заборони, попередження, зобов'язувальних вимог, місцезнаходження і вказівки аварійних маршрутів і служб надання першої допомоги.

2. Вказівні знаки та/або кольорові знаки повинні використовуватися для постійного позначення місця і вказівки на устаткування для боротьби з пожежею.

3. Вказівні знаки на контейнерах і трубопроводах повинні бути розміщені відповідно до додатка 3 до цих Мінімальних вимог.

4. Місця, де є ризик зіткнення з перешкодами або падіння, повинні бути позначені кольором безпеки та/або вказівними знаками.

5. Маршрути руху повинні чітко позначатися кольором безпеки.

2. Тимчасові знаки

1. Світлові знаки, звукові сигнали та/або вербальне спілкування повинні використовуватися там, де це необхідно, з урахуванням можливостей взаємної заміни і сполучення знаків безпеки відповідно до глави 3 цього розділу цього додатка, з метою повідомлення про небезпеку, спонукання працівників до виконання певних дій та екстреної евакуації людей.

2. Сигнали, подані з допомогою рук та/або вербальне спілкування, повинні застосовуватися у разі необхідності для керування маневрами працівників, що пов'язані з ризиком або небезпекою.

3. Взаємозамінні і сполучені знаки

1. Будь-який із знаків безпеки, зазначених нижче, може бути використаний, якщо вони мають однакову дію:

колір безпеки або вказівний знак для позначення місць, що характеризуються перешкодами або можливими падіннями;

світлові сигнали, звукові сигнали та вербальне спілкування;

сигнали за допомогою рук або вербальне спілкування.

2. Деякі типи позначень можуть використовуватися разом:

світлові сигнали та звукові сигнали;

світлові сигнали та вербальне спілкування;

сигнали за допомогою рук та вербальне спілкування.

3. Інструкції, що поширюються на всі знаки безпеки, які містять кольори безпеки:

Кольори	Зміст або призначення знака безпеки	Інструкції та інформація
1	2	3

Червоний	Знак заборони Попередження про небезпеку Устаткування для боротьби з пожежею	Небезпечний стан Стій, зупинка, аварійне вимкнення. Евакуація Позначення місцезнаходження
Жовтий або помаранчевий	Попереджувальний знак	Бути уважним, ужити заходів обережності. Перевірити
Синій	Знак обов'язкових дій	Особливе поводження або дія. Надягти засоби індивідуального захисту
Зелений	Аварійний маршрут, позначення першої допомоги	Двері, виходи, маршрути, устаткування, пристрої
	Відсутність небезпеки	Повернення до норми

4. На ефективність знака безпеки не повинні негативно впливати:

1) наявність іншого джерела світла та звуку, що перешкоджає видимості або чутності, зокрема:

необхідно уникати розміщення великої кількості знаків безпеки близько один від одного;

не слід одночасно використовувати два світлові знаки, які будуть вносити плутанину;

світловий знак не повинен використовуватися поблизу іншого джерела світла;

два звукові сигнали не повинні використовуватися одночасно;

звуковий сигнал не слід використовувати там, де існує занадто високий рівень навколишнього шуму;

2) неякісний дизайн, недостатня кількість, неправильне розміщення, неналежний стан або неправильне функціонування знаків або сигнальних пристроїв.

5. Залежно від умов знаки і сигнальні пристрої необхідно очищувати, технічно обслуговувати, перевіряти, ремонтувати, регулярно замінювати для того, щоб вони зберігали властиві їм функціональні якості.

6. Кількість і спосіб розміщення знаків безпеки чи сигнальних пристроїв повинні відповідати масштабові ризиків або небезпек, а також розмірам і конфігурації зони, яку вони повинні охоплювати.

7. Знаки безпеки, що потребують певного джерела живлення, повинні бути оснащені гарантованим аварійним джерелом живлення на випадок відключення енергопостачання, крім випадків, коли це не створює небезпеку.

8. Увімкнення світлового знаку та/або звукового сигналу вказує момент у часі, коли має розпочатись необхідна дія. Знак та/або сигнал повинні залишатися ввімкненими протягом часу, який вимагає конкретна дія.

9. Світлові знаки та звукові сигнали після використання повинні бути негайно приведені у стан готовності.

10. Необхідно перевіряти технічний стан та ефективність функціонування пристроїв для подання світлових знаків та/або звукових сигналів перед введенням їх в експлуатацію та надалі через регулярні проміжки часу.

11. Якщо слух або зір працівників ослаблені, включаючи випадки ослаблення, зумовлені носінням засобів індивідуального захисту, необхідно вживати заходів для того, щоб додати або змінити використовувані знаки.

12. Майданчики, приміщення або спеціально відгороджені місця для зберігання значних кількостей небезпечних речовин або препаратів повинні бути позначені за допомогою відповідного попереджувального знака, зазначеного в пункті 2 глави 2 розділу III додатка 2 до цих Мінімальних вимог, або маркуватися згідно з [Регламентом Європейського Парламенту і Ради \(ЄС\) № 1272/2008](#) від 16 грудня 2008 року про класифікацію, маркування та пакування речовин та сумішей, про внесення змін та про скасування Директив 67/548/ЄС і 1999/45/ЄС та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1907/2006.

	Додаток 2 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ до вказівних знаків

I. Основні характеристики

1. Форма і колір знаків безпеки повинні відповідати вимогам розділу III цього додатка згідно з їх конкретним призначенням (вказівні знаки, що означають заборону, попередження, обов'язкову дію, аварійні виходи/маршрути або протипожежне обладнання).
2. Піктограма повинна бути за можливості проста і містити тільки суттєві деталі.
3. Допускається незначне відхилення (деталізація) піктограм від тих, які наведені в розділі III цього додатка, за умови, що вони передають аналогічний зміст і ніякі розбіжності або адаптація не змінює переданого значення.
4. Вказівні знаки повинні бути виготовлені з матеріалів, стійких до ударів і впливу погодних умов, придатних до використання в навколишньому середовищі.
5. Розміри, колористичні та фотометричні характеристики вказівних знаків повинні бути такими, щоб вони були легко видні та зрозумілі.

II. Умови використання

1. Вказівні знаки повинні встановлюватися на відповідній висоті і в положенні, що знаходиться у прямому полі зору, з урахуванням перешкод, що розміщуються або в місці доступу в зону, у разі загальної небезпеки, або в безпосередній близькості від особливої небезпеки або об'єкта, та в освітленому, зручному і видному місці.
2. У робочих зонах, у яких рівень природного світла незначний, повинні використовуватися флуоресцентні фарби, матеріали з відбивною здатністю або штучне освітлення з урахуванням цих Мінімальних вимог.
3. Вказівний знак повинен прибиратися, коли ситуація, для якої він призначений, перестав існувати.

III. Вказівні знаки

1. Знаки заборони

1. Знаки заборони повинні бути круглої форми з чорною піктограмою на білому фоні, край та поперечина (зліва направо під кутом 45 градусів до горизонталі) - червоні. Червоний колір безпеки становить не менше ніж 35 % загальної площі знака.

2. Знаки заборони:

Не палити

Паління і відкрите полум'я заборонено

Немає доступу для пішоходів

Не гасити водою

Непитна вода

Немає доступу для сторонніх осіб

Немає в'їзду для виробничого транспорту

Не торкатися

2. Попереджувальні знаки

1. Попереджувальні знаки повинні бути трикутної форми з чорною піктограмою на жовтому фоні, край - чорний. Жовтий колір безпеки становить не менше ніж 50 % загальної площі знака.

2. Попереджувальні знаки:

Легкозаймісті матеріали або висока температура⁽¹⁾

Вибухонебезпечні речовини

Токсичні речовини

Їдкі речовини

Радіоактивні речовини

Підвішений вантаж

Виробничий транспорт

Небезпека: електрична напруга

Загальна небезпека⁽²⁾

Лазерний промінь

Пожежонебезпечні речовини. Окислювачі

Неіонізуюче випромінювання

Сильне магнітне поле

Перешкоди

Падіння

⁽¹⁾ За відсутності специфічних знаків для високої температури.

⁽²⁾ Цей знак використовується для попередження про небезпечні хімічні речовини чи суміші, крім випадків, де цей попереджувальний знак використовується згідно з пунктом 7 додатка 3 до цих Мінімальних вимог для позначення складів небезпечних речовин або сумішей.

Біологічна небезпека

Низька температура

Шкідливі або отруйні речовини

3. Зобов'язувальні знаки

1. Зобов'язувальні знаки повинні бути круглої форми з білою піктограмою на синьому фоні. Синій колір безпеки становить не менше ніж 50 % загальної площі знака.

2. Зобов'язувальні знаки:

Необхідно носити засоби для захисту очей

Необхідно носити захисний шолом

Необхідно носити засоби захисту органів слуху

Необхідно носити засоби захисту органів дихання

Необхідно носити захисне взуття

Необхідно носити захисні рукавиці

Необхідно використовувати захисний спецодяг

Необхідно використовувати засоби захисту обличчя

Необхідно користуватися ременями безпеки

Необхідно пересуватися тільки пішки

Загальна небезпека
(за необхідності є додатковим знаком)

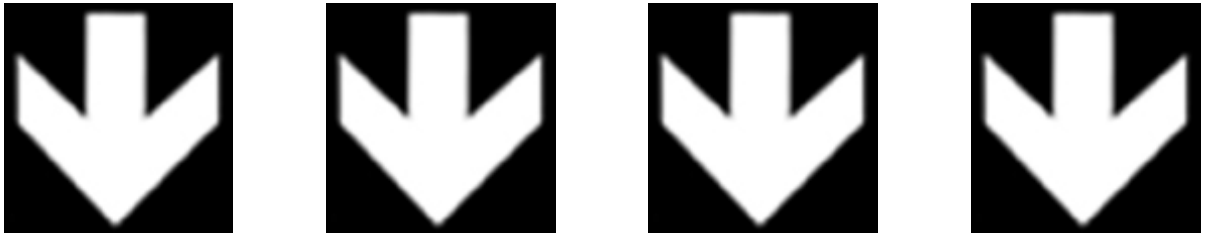
4. Аварійні знаки

1. Знаки запасного виходу або першої допомоги повинні бути прямокутної або квадратної форми з білою піктограмою на зеленому фоні. Зелений колір безпеки становить не менше ніж 50 % загальної площі знака.

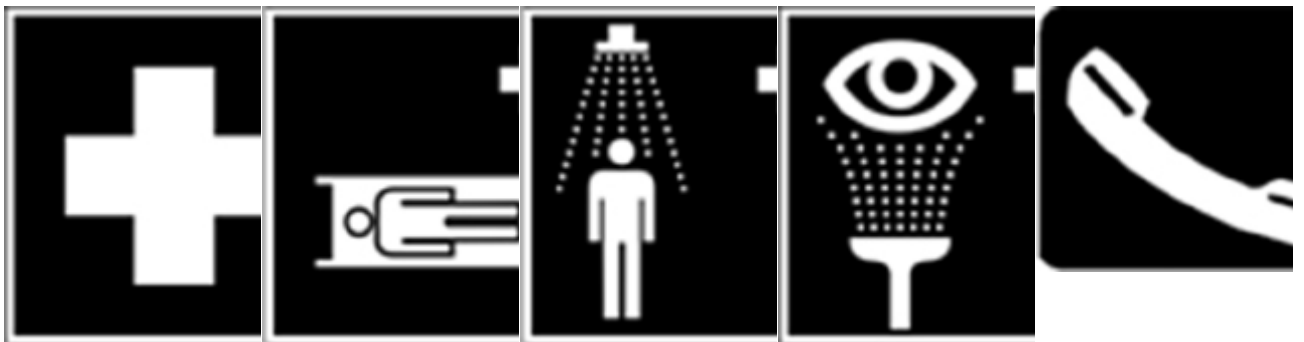
2. Знаки запасного виходу або першої допомоги:

Аварійний вихід/аварійний маршрут

У цьому напрямку
(Додатковий інформаційний знак)

Пункт
надання першої
допомоги

Ноші

Душ
для аварійних
випадків

Пристрій для
промивання очей

Телефонний
апарат
для аварійних
викликів

5. Знаки пожежної безпеки

1. Знаки пожежної безпеки повинні бути прямокутної або квадратної форми з білою піктограмою на червоному фоні. Червоний колір безпеки становить не менше ніж 50 % загальної площі знака.

2. Знаки пожежної безпеки:

Пожежний шланг

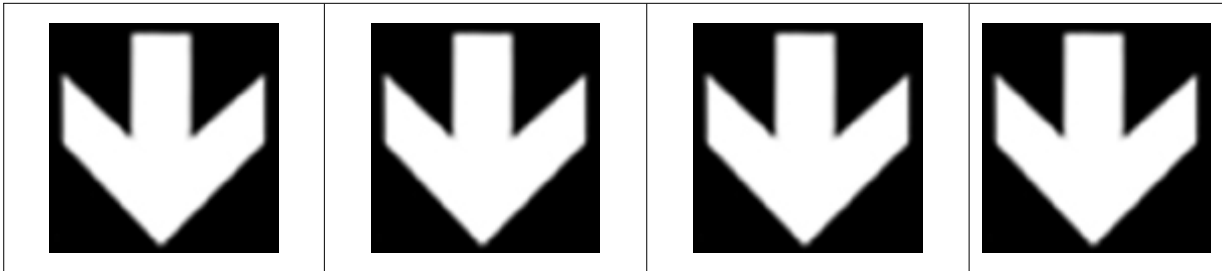
Сходи

Вогнегасник

Телефонний апарат
для оповіщення про
пожежу

У цьому напрямку
(Додатковий інформаційний знак)

	Додаток 3 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ до знаків на контейнерах і трубопроводах

1. Ємності, якими користуються під час проведення робіт із хімічними речовинами або сумішами, класифікованими як небезпечні, та ємності, якими користуються для зберігання таких небезпечних речовин або сумішей, разом з видимими трубопроводами, які містять або якими транспортують такі небезпечні речовини та суміші, повинні бути марковані згідно з Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1272/2008 від 16 грудня 2008 року про класифікацію, маркування та пакування речовин та сумішей, про внесення змін та про скасування Директив 67/548/ЄЕС і 1999/45/ЄС та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1907/2006.

2. Пункт 1 цього додатка не поширюється на ємності, які під час роботи використовуються нетривалий час, а також ємності, вміст яких часто змінюється, за умови здійснення альтернативних достатніх заходів безпеки, зокрема заходів щодо інформування і навчання працівників, які забезпечують такий самий рівень безпеки.

3. Маркування, зазначене в пункті 1 цього додатка, може:

замінятися попереджувальними знаками, передбаченими [пунктом 2](#) глави 2 розділу III додатка 2 до цих Мінімальних вимог, з використанням таких самих піктограм;

доповнюватися додатковою інформацією, зокрема назвами та/або хімічними формулами небезпечних речовин або докладною інформацією про їх небезпечний вплив;

доповнюватися або замінятися для транспортування контейнерів на місце роботи відповідними позначеннями, які застосовуються для транспортування небезпечних речовин та препаратів.

4. У визначених випадках маркування, вказані в пункті 1 цього додатка, повинні мати основні характеристики відповідно до [пункту 4](#) розділу I додатка 2 до цих Мінімальних вимог, а також відповідати умовам використання вказівних знаків, визначених у розділі II додатка 2 до цих Мінімальних вимог.

5. Знак безпеки наноситься на видимій стороні ємності або трубопроводу в неруйнівній формі, на самоклеючій основі або у вигляді напису фарбою з достатньою частотою по довжині в такий спосіб, щоб його було видно біля небезпечних місць (клапани, місця з'єднання тощо).

6. Майданчики, приміщення або спеціально обгороджені місця для зберігання значних кількостей небезпечних речовин або сумішей повинні позначатися за допомогою відповідного попереджувального знака, наведеного в [пункті 2](#) глави 2 розділу III додатка 2 до цих Мінімальних вимог, або позначатися відповідно до пунктів 1-3 цього додатка, якщо маркування окремих упаковок або контейнерів не відповідає цим цілям, з урахуванням [пункту 5](#) розділу I додатка 2 до цих Мінімальних вимог щодо розмірів.

7. Сховища кількох небезпечних речовин і сумішей можуть позначатися за допомогою попереджувального знака загальної безпеки.

8. Позначення або маркування повинні бути розміщені біля місця зберігання або на дверях, що ведуть у приміщення для зберігання.

	Додаток 4 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ для позначення місця розташування устаткування для боротьби з пожежею

1. Цей додаток поширюється на устаткування, що використовується винятково з метою боротьби з пожежею.

2. Устаткування для боротьби з пожежею повинно виділятися за допомогою особливого кольору самого устаткування та установки позначення його місця розташування та/або за допомогою фарбування спеціальним кольором місць розташування такого устаткування і підходів до них.

3. Колір для позначення цього устаткування - червоний.

4. Площа фарбування в червоні кольори повинна бути такою, щоб устаткування можна було легко розрізнити.

5. Для вказівки місцезнаходження цього устаткування повинні використовуватися вказівні знаки, передбачені в [пунктах 1 і 2](#) глави 5 розділу III додатка 2 до цих Мінімальних вимог.

	Додаток 5 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

**МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ
для позначення перешкод, небезпечних місць і шляхів пересування
транспортних засобів**

I. Знаки для позначення перешкод та небезпечних місць

1. Місце, у якому існує небезпека падіння, наштовхування на перешкоду, потрапляння під падаючий предмет, позначається похилими чорними і жовтими або червоними і білими смугами однакової ширини, що чергуються та наносяться під кутом 45 градусів.

2. Розміри знаків повинні відповідати масштабам перешкоди і місцезнаходження небезпеки.

3. Приклад:

II. Позначення шляхів пересування транспортних засобів

1. Шляхи, якими пересуваються транспортні засоби в робочих зонах, повинні чітко маркуватися суцільними смугами білого або жовтого кольору залежно від кольору підлоги та забезпечувати дотримання безпечної відстані від транспортних засобів, що рухаються по них, до будь-яких предметів або пішоходів.

2. Смуги можуть розташовуватися таким чином, щоб позначити необхідну безпечну відстань між транспортними засобами та будь-яким предметом, що може перебувати поблизу, або між транспортними засобами та пішоходами.

3. Постійні транспортні шляхи, в забудованій зоні поза приміщень, слід маркувати таким самим чином, за винятком випадків, коли вони огорожені або мають тротуари.

	Додаток 6 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

**МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ
до світлових знаків**

I. Основні характеристики

1. Світло що випромінює світловий знак повинно створювати світловий контраст із навколишніми предметами відповідно до передбачуваних умов використання цього знаку, не створюючи при цьому сліпучого блиску внаслідок високої інтенсивності світла або не допускаючи поганої видимості через недостатність освітлення.

2. Освітлена ділянка, яку відтворює знак, може бути одного кольору або містити піктограму на певному фоні.

3. Такий колір повинен відповідати кольорам безпеки та їхнім значенням, визначеним у [пункті 3](#) глави 3 розділу II додатка 1 до цих Мінімальних вимог.

4. Якщо знак містить піктограму, вона повинна відповідати вимогам додатка 2 до цих Мінімальних вимог.

II. Специфічні правила стосовно використання

1. Якщо прилад може випромінювати як постійні, так і миготливі світлові знаки, миготливий знак слід використовувати для позначення більш високого рівня небезпеки або більш термінової необхідності здійснення належних/вимушених заходів або дій ніж ті, що зумовлені постійним знаком.

2. Тривалість кожного спалаху та частота миготіння світлового знака повинні бути такими, щоб:

1) забезпечити однозначне розуміння повідомлення;

2) уникнути будь-якої плутанини з іншими світловими знаками або постійним світловим знаком.

3. Якщо миготливий світловий сигнал застосовується замість переривчастого звукового сигналу або одночасно з ним, переривчастість таких сигналів повинна бути однаковою.

4. Пристрої для випромінювання миготливих знаків, повинні перебувати під особливим наглядом або доукомплектуватися запасними лампами.

	Додаток 7 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ до звукових сигналів

1. Звуковий сигнал повинен:

1) мати рівень звуку вищий за рівень шуму на виробництві, щоб його було чути і він не був надмірним або болючим;

2) бути легко впізнаваним щодо тривалості імпульсу та інтервалу між імпульсами або групами імпульсів і чітко відрізнятися від інших звукових сигналів або навколишнього шуму.

2. Якщо пристрій може генерувати звуковий сигнал змінної або постійної частоти, зміна частоти повинна бути використана для сигналу, що вказує на підвищений рівень небезпеки або на більш термінову необхідність належних/вимушених заходів або дій ніж ті, що зумовлені сигналами постійної частоти.

3. Звуковий сигнал про необхідність евакуації повинен бути безперервним.

	Додаток 8 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ до вербального спілкування

I. Основні характеристики

1. Вербальне спілкування між тим, хто передає сигнал, або джерелом повідомлень і одним або більше слухачами повинно мати форму (іноді закодовану) коротких текстів, фраз, груп слів та/або окремих слів.

2. Усні повідомлення повинні мати лаконічну, просту і зрозумілу форму. Вербальні навички працівника, який передає такі повідомлення (передавача), та здатність слухати слухача або слухачів повинні забезпечувати надійну вербальну комунікацію.

3. Вербальна комунікація може бути прямою (за допомогою людського голосу) або непрямою (за допомогою технічних засобів, що транслюють людський чи синтезований голос).

II. Специфічні правила стосовно використання

1. Для учасників вербального спілкування обов'язковим є знання мови, якою подаються сигнали, щоб правильно вимовляти або розуміти слова переданого повідомлення, а також відповідна поведінка для забезпечення безпеки і здоров'я.

2. У разі коли вербальне спілкування застосовується замість сигналів, поданих за допомогою рук, або разом із ними, потрібно користуватися такими кодовими словами:

1	2	3
1.	«початок»	для вказівки початку виконання команди
2.	«стоп»	для переривання або завершення певної дії
3.	«кінець»	для закінчення операції
4.	«вгору»	для піднімання вантажу
5.	«вниз»	для опускання вантажу
6.	«вперед» «назад» «ліворуч» «праворуч»	необхідно сполучати з відповідними сигналами, поданими за допомогою рук
7.	«небезпека»	для екстреної зупинки або припинення роботи

8.	«швидко»	прискорення дій з метою забезпечення безпеки
----	----------	--

	Додаток 9 до Мінімальних вимог до забезпечення знаками безпеки та здоров'я на роботі (підпункт 1 пункту 1 розділу II)
--	--

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ до сигналів, що подаються за допомогою рук

I. Основні характеристики

1. Сигнали, подані за допомогою рук, повинні бути чіткими, простими, виразними, зрозумілими, відрізнятися один від одного і легко виконуватися.
2. У разі одночасного використання обох рук для подання сигналу рухи здійснюються симетрично і призначаються для подання тільки одного сигналу.
3. Сигнали, що використовуються, можуть незначним чином відрізнятися порівняно з тими, які наведені в розділі III цього додатка, за умови, що вони є такими ж виразними і зрозумілими та відповідають наведеним вище вимогам.

II. Специфічні правила стосовно використання

1. Особа, яка подає сигнали за допомогою рук (далі - сигнальник), повинна використовувати рух рук та/або кистей рук для подання маневрених сигналів особі, яка їх приймає (далі - оператор).
2. Сигнальник повинен мати можливість візуально спостерігати за ходом робочого процесу і перебувати поза зоною небезпеки.
3. Обов'язками сигнальника є виключно керування маневрами та забезпечення безпеки працівників, що перебувають поблизу.
4. У разі коли неможливо виконати умови пункту 2 розділу II цього додатка, додатково залучаються один або кілька сигнальників.
5. Оператор повинен перервати маневр для того, щоб отримати нові вказівки, якщо під час виконання одержаної команди немає можливості забезпечити необхідний рівень безпеки.
6. Сигнальник повинен бути легко впізнаваним для оператора.
7. Сигнальник повинен мати один або кілька відповідних розпізнавальних елементів: жилет, шолом, манжети, нарукавну пов'язку, сигнальний жезл.
8. Розпізнавальні елементи повинні бути яскравого, однакового кольору та використовуватися виключно сигнальником.

III. Кодові сигнали, подані за допомогою рук

№ з/п	Значення сигналу	Опис	Ілюстрація
1	2	3	4
A. Загальні сигнали			

1.	<p>ПОЧАТОК Увага Початок виконання команди</p>	<p>руки простягнуті горизонтально в обидві сторони, долоні повернені вперед</p>	
2.	<p>СТОП Зупинка Кінець руху</p>	<p>права рука піднята догори, долоня правої руки повернена вперед</p>	
3.	<p>КІНЕЦЬ операції</p>	<p>долоні стиснені на рівні грудей</p>	
<p>Б. Вертикальні рухи</p>			
4.	<p>ВГОРУ</p>	<p>права рука піднята догори, долонею вперед, повільно описує коло</p>	

5.	ВНИЗ	права рука опущена донизу долонею до тулуба, повільно описує коло	
6.	Вертикальна відстань	руки показують відповідну відстань	
В. Горизонтальні рухи			
7.	РУХ ВПЕРЕД	руки, зігнуті з долонями догори, здійснюють повільні рухи в напрямку до тулуба	
8.	РУХ НАЗАД	руки, зігнуті з долонями донизу, здійснюють повільні рухи в напрямку від тулуба	

9.	ПРАВОРУЧ з боку сигнальника	права рука, простягнута горизонтально долонею донизу, здійснює неінтенсивні рухи праворуч	
10.	ЛІВОРУЧ з боку сигнальника	ліва рука, простягнута горизонтально долонею донизу, здійснює неінтенсивні рухи ліворуч	
11.	ГОРИЗОНТАЛЬНА ВІДСТАНЬ	руки показують відповідну відстань	
Г. Небезпека			
12.	НЕБЕЗПЕКА екстрена зупинка	обидві руки підняті догори долонями вперед	
13.	ШВИДКИЙ РУХ	усі рухи прискорюються	

14.	ПОВІЛЬНИЙ РУХ	усі рухи сповільнюються	
-----	---------------	-------------------------	--